

GAZİANTEP UNIVERSITY JOURNAL OF SOCIAL SCIENCES

Journal homepage: <http://dergipark.org.tr/tr/pub/jss>

Araştırma Makalesi • Research Article

A World-wide Research on Bank Mergers and Acquisitionⁱ

Banka Satın Alma ve Birleşmelerine İlişkin Dünya Ölçeğinde Bir Araştırma

Tuncay KELLEĞÖZ ^{a*} Eşref Savaş BAŞCI ^b

^aHitit Üniversitesi İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı Satınalma Şube Müdürü, Çorum / TURKEY

ORCID: 0000-0002-4107-3025

^bDoç. Dr., Hitit Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Finans ve Bankacılık Bölümü, Çorum / TURKEY

ORCID: 0000-0002-0809-7893

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 27 Ekim 2020

Kabul tarihi: 26 Ocak 2021

Anahtar Kelimeler:

Banka,
Satın Alma,
Birleşme,
Banka Satın Almaları,
Banka Birleşmeleri

ARTICLE INFO

Article History:

Received October 27, 2020

Accepted January 26, 2021

Keywords:

Bank,
Acquisition,
Merger,
Bank Acquisitions,
Bank Mergers

ÖZ

Küreselleşme finansal sistemin ana unsurunu oluşturan bankacılık sektörünü derinden etkileyerek, sınır ötesi birleşmelerin yaygınlaşması ile birlikte bankacılık sektörü açısından dünyanın büyük bir pazar haline dönüşmesini sağlamıştır. Bazı ülkelerde meydana gelen sınır ötesi birleşmeler ise ülkenin bankacılık sektörünün yarısından fazlasının yabancı bankaların eline geçmesi ile sonuçlanmış ve o ülkelerde bankacılık sektörünü yabancı bankalar kontrol eder hale gelmiştir. Bu çalışmada belirlenen kriterlere göre Thomson Reuters Datastream veri tabanından alınan veriler doğrultusunda yapılan tüm banka satın alma ve birleşmeleri incelenmiş, gelinen nokta ise global ölçekte değerlendirilerek bankacılık sektörünün bazı ülkelerin gayri safi milli hasıllarından bile büyük ölçekli bankalar ortaya çıkararak tüm dünyada sektörü daha değerli bir hale getirdiği gözlenmiştir. Ortaya çıkan bu devasa büyüklüğe sahip finansal yapıları bünyesinde bulunduran ya da bu fonlardan yararlanan ülkeler avantajlı olurken, dışa açık ve genelde gelişmekte olan ekonomilerin ise sektörde yapısal değişiklikler yaparak bu fonları ülkelerine çekme yarışı içerisine girdikleri sonucuna varılmıştır..

ABSTRACT

With the globalization of the financial system, the banking sector has been deeply affected and with the spread of cross-border bank mergers, it has become a major market in the world in terms of banking sector. Cross-border mergers in some countries have resulted in the acquisition of more than half of the country's banking sector by foreign banks. This situation has become the control of the banking sector by foreign banks. In this study, all bank acquisitions and mergers were examined with the data obtained from Thomson Reuters Datastream database, and it was observed that the banking sector made the sector more valuable all over the world by revealing banks with a larger scale than the gross national product of some countries. It has been observed that countries that incorporate or utilize these huge financial structures are more advantageous. It is concluded that open and generally developing economies have entered the race to attract these funds to their countries by making structural changes in the sector..

ⁱ Bu makale “Banka Satın Alma ve Birleşmelerinin Pay Senetleri Üzerine Etkileri” isimli yüksek lisans tez çalışmasından türetilmiştir

* Sorumlu yazar/Corresponding author.
e-posta: tuncaykellegoz@hitit.edu.tr

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

The adventure of the banking sector, which started in the form of over-the-counter money exchanges of merchants on a mobile basis and its name continues as the main element of the financial markets thanks to the arguments they have developed far beyond their classical functions. The banking sector has experienced two major world wars, subsequent economic crises and financial liberalization periods that started after the 1990s until today, and has been able to take its present shape thanks to the advances made in communication technologies.

Although there were very few numbers of bank mergers in European countries in the past, it spread heavily after the 1990s, with the removal of financial liberalization and inter-state restrictions, starting from the United States, to the European continent and to the whole world. Globalization has brought a different dimension to the sector, and thanks to internet banking, capital movements have begun to follow a much more complex course than in the past. All these movements are carried out through banking systems, while banks with widespread communication, technology and branch network strengthened their position in the sector, banks that cannot keep up with the current conditions lost their effectiveness and has become the target bank. With the onset of globalization movements depending on the developments in communication technologies, banks have tended to transform into large financial structures with widespread service network, product diversity and international effectiveness. One of the most important factors in the development of cross-border banking activities is the innovation and convenience of communication technologies.

Communication technologies enable banks to globalize by providing advantages such as increasing their efficiency, making transactions on a world scale and reducing their costs. Compared to classical banking transactions, banking transactions performed today have transformed into a customer-oriented structure that offers a wide variety of products and services with the advantages of communication technologies and added a new dimension to the sector. Communication technologies provide; Services such as credit cards, ATMs, telephone banking, internet banking, electronic funds transfer transactions (EFT), SWIFT (World Interbank Financial Communication Agency), VOIP (communication via Internet Protocol) are among the indispensable services of today's banking. Depending on the developing technology and industry, while companies have been in search of investment, service and efficiency on a world scale, the banking sector, especially the money markets, followed these companies and has started to seek shaping.

Depending on the developments in the capital markets and innovations in the capital market instruments, the classical banking concept has been replaced by international funds and financial intermediation services. In today's conditions, the purpose of banks is to obtain the necessary level of profit in order to maintain their assets, protect their independence, keep the risk at the lowest level, maximize the growth rate and finance the growth partially with its own means.

In line with all these purposes, while banks actually strive to maximize their market values, they may also cause a different problem. At the point where bank acquisition mergers have come, the cross-border mergers and acquisitions activities in some countries cause more than half of the banking sector of those countries to be controlled by foreign banks and become in conflict with the national policies of those countries. In our study, it is aimed to draw various conclusions by examining the acquisitions and mergers made from the past to the present by considering the bank mergers and mergers around the world. In this study, all bank acquisitions and mergers obtained from the Thomson Reuters DataStream database were examined. According to the data on bank acquisitions and mergers for the years 1978-2019, the United States, European Union, Japan, Developing Countries and the other main countries' situations have also been analyzed. And thanks to the analyze regarding the bank mergers and acquisitions are various evaluations were made.

With the effect of financial liberalization policies, one of the reached results of the analyze is legal regulations that allow foreign banks to open branches and establish banks in their countries. International capital flows, technological developments and financial crises in this process cause an increase in the number of foreign banks, especially in developing countries, and the result that they have more shares in the sector. This situation caused the developing countries to make radical structural changes in the banking sector. The bank acquisitions and mergers which is made have been resulted in the emergence of huge banks, funds and financial institutions that can be effective worldwide, with an asset size that is far more than the budgets of many countries, even the Gross National Product. It has been observed that countries that incorporate or utilize these huge financial structures are more advantageous. It is concluded that open and generally developing economies have been entered the race to attract these funds to their countries by making structural changes in the sector

Introduction

Finansal anlamda küreselleşme, sermaye ile mal ve hizmetlerin dünya ölçeğinde mobilitesinin artması anlamına gelmekte, küresel bankacılık ise diğer ülkelerde bulunan iştiraklerin küresel çapta bir merkezi ağ üzerinde toplanarak, operasyonların birleştirilmek suretiyle tek merkezden yönetilmesini ifade etmektedir. Bu derece köklü bir değişim ancak iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelere bağlı olarak finansal piyasaların küreselleşmesi ile mümkün olabilmektedir. Bankacılıkta küreselleşme ilk olarak 19. yüzyılda İngiliz kolonilerinde sömürgeleşmenin etkisi ile başlamıştır. Dönemin sömürgeci gücü olan İngiltere, sömürgesi olan deniz aşırı ülkelerle yaptığı ticareti finanse edebilmek için o ülkelere İngiliz sermayeli bankalarının girmesini sağlamıştır (Bumin, 2007).

I. Dünya Savaşı sonrasında İngilizlerin sömürgeler üzerindeki hâkimiyetinin sona ermesinin ardından küresel ölçekte güçlü İngiliz bankaları yerini Amerikan bankalarına bırakmış, uluslararası bankacılığın yönü sömürge ülkelerden ziyade gelişen teknolojiden faydalanan gelişmiş ülkelere yönelmiş, yeni bankalar kurulması şeklinde işleyen realite banka satın alma ve birleşmelerine dönüşmüştür (Bumin, 2007).

Finansal küreselleşme ile bankacılık sektörünün küreselleşmesi arasında oldukça yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bankacılık sektörü küreselleşme sürecinin hızlandığı 1960'lı yıllardan itibaren atılım göstererek küreselleşmeye paralel bir seyir izlemiş, Amerikan dolarının konvertibl para olması ve çok uluslu Amerikan firmalarının sınır ötesi yatırımlarından kaynaklı sermaye hareketlerini kontrol üzere başlattıkları bankacılık programları süreci hızlandırmıştır. Diğer taraftan 1973 yılında ortaya çıkan petrol krizi sonrasında ülkelerin petrol temin etmek için Amerikan Dolarına duydukları ihtiyaç ülkeler arasında rekabete dönüşmüş, Fransa, Almanya, Karayipler ve Uzak Doğu piyasalarında önemli sarsıntılara neden olmuştur. Rekabet ortamı bankacılık sektörünün küreselleşmesini önemli ölçüde etkilemiş, ülke içerisinde yapılagelen banka birleşmeleri finansal serbestleşme politikalarının etkisiyle birlikte sınır ötesine taşınmıştır (Parasız, 2011).

Dünyada 1980'li yıllarda başlayan finansal serbestleşme hareketleri etki alanını zamanla artırmış, tüm sektörlerde olduğu gibi bankacılık sektöründe de satın alma ve birleşme faaliyetlerini ön plana çıkarmıştır. Finans sektöründe yaşanan satın alma ve birleşme faaliyetleri bankalarla sınırlı kalmayarak, sigorta şirketleri ve diğer finans kuruluşları arasında da artarak devam etmiş, satın alma ve birleşmeler küresel ölçekte bir strateji haline dönüşmüştür (Akgeyik ve Yavuz, 2008, s. 26).

1980'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde başlayarak önce Avrupa ülkelerine ardından da tüm dünyaya yayılan banka satın alma ve birleşmeleri 1990'lı yılların ortalarına gelindiğinde tahmin edilmesi zor seviyelere ulaşmış, 2005 yılına gelindiğinde ise hız keserek yavaşlama eğilimine girmiştir (Valkanov ve Kleimeier, 2007, s. 50-51). Avrupa Birliği'nde ortak pazardan sonra ortak para birimine geçilmesi çalışmaları banka satın alma ve birleşmelerini hızlandırmış, Euro'nun ortak para birimi olarak kullanılmaya başlaması ile birlikte hem sayı hem de ölçek olarak artan banka satın alma ve birleşmeleri Avrupa'da bankacılık sektörünün yeniden yapılanmasına neden olmuştur (Altunbaş ve Margues-İbanez, 2004).

Bankacılık sektörü küreselleşme faaliyetlerinden en çok etkilenen sektörlerin başında gelmektedir. 1980'li yıllardan sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa ülkeleri başta olmak üzere dünya genelinde finansal serbestleşme hareketlerindeki görünür artış bankacılık sektörünün sınırlarını genişletmesine, çok uluslu bankaların sayısının artması ile birlikte daha

önce hiç yer almadıkları ülkelerde bile faaliyete başlamalarına neden olmuştur. Yabancı bankaların ilgi duydukları ülkeler arasında genelde faiz ve kur riski bulunan gelişmemiş ya da gelişmekte olan ülkeler yer almışlardır (Duramaz, 2016, s. 42).

Liberal ekonomi politikalarının gelişmekte olan ülkelerde hızla yaygınlaşması finans sektörünün küreselleşme sürecine ivme kazandırmıştır. Liberal değişim ve dönüşüm hareketlerinin yoğun olarak yaşandığı 1990'lı yıllarda hükümetler, sürdürülebilir bir ekonomik büyüme stratejisi izleyebilmek için özelleştirme ve doğrudan yabancı yatırımlarını gerekli görmüşler, yatırımları kendi ülkelerine çekebilmek için ise gerekli ortamı hazırlayarak teşvik etmişlerdir. Bu dönemde sınır ötesi banka birleşmelerinde belirgin artışlar yaşanmış, küresel ölçekli bankalar arasında rekabet eğilimleri ortaya çıkmıştır. Küresel sermaye hareketlerini sınırlayan bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ise bu sürece bağlı olarak yabancı banka yatırımlarına ilişkin sınırlamaları kaldırmışlardır (Akgeyik ve Yavuz, 2008).

Bankaların sınır ötesi faaliyet engellerinin kalkması sektörde rekabetçi bir ortam oluşturmuş, uluslararası ticaretin artarak gelişmesi ile birlikte finansal serbestleşme ülkeler arası yatırım ortamının iyileşmesini sağlamıştır. Tüm bu unsurlara teknolojik yeniliklerin beraberinde getirdiği kolaylıklar da eklenince, küresel bankacılık sektörü tüm dünyada önem kazanmaya başlamıştır. Genelde gelişmiş ülkelerde faaliyet gösteren küresel bankalar kaynak ihtiyacı bulunan ve gelişme eğiliminde olan ülkelere yatırım yaparak, yabancı bankaların sektördeki paylarını önemli miktarda artırmışlardır (Bumin, 2007).

Bretton Wood sisteminden Amerika Birleşik Devletlerinin çekilmesi sonrasında finansal piyasalarda yaşanan daralma bankacılık sektöründe de kendisini hissettirerek, adeta “birlikten kuvvet doğar” atasözünün bir yansıması olarak riskli durumda bulunan bankaların birleşmek suretiyle ayakta kalmaya çalıştıkları sık rastlanır bir durum haline gelmiştir. Yapılan birleşme ve satın almalar ağırlıklı Amerika Birleşik Devletleri, gelişmiş batı Avrupa ülkeleri ve Güney Asya Pasifik ülkelerinden Japonya ve Güney Kore’de görülmektedir.

Banka birleşmelerinin nedenlerini hazırlayan birçok etken bulunmaktadır, bu etkenler gelişmiş ülkelere ve gelişmekte ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletlerinde bankalar düşük faizle piyasadan fon toplayabiliyorken, sisteme banka dışı finansal kurumların dâhil olması ve bu kurumların yüksek getirili yatırım araçları sunarak piyasadan yüksek faizle fon toplamaları, bankaların bu kurumlarla rekabet edebilmek için faiz oranlarını artırmalarına ve dolayısıyla kar oranlarının düşmesine neden olmuştur. Kar oranları düşen ve mali yapıları bozulan bankalar, birleşmeyi bu durumdan kurtulabilmek ve banka dışı finansal kurumlarla rekabet edebilmek için bir çıkış yolu olarak görmüşlerdir (Deniz ve Işık, 2011, s. 67-68).

Finansal serbestleşme ile birlikte sınırların kalkması dünya ekonomisinde önemli değişikliklerin yaşanmasına neden olmuş, tüm finansal piyasalar adeta büyük bir pazara dönüşmüştür. Bankacılık sektörü de finansal sistemin ana unsuru olarak bu durumdan ilk etkilenen sektörlerin başında yer almış ve bu sürecin sonunda yeniden yapılanma evresine girerek, satın alma ve birleşmelere ağırlık vermeye başlamıştır. 1980’lerden itibaren bankacılık sektörünü değişime zorlayan nedenler özetle şunlardır (Mishkin, 1998, s. 3-15).

- Bankalarla birlikte banka dışı finansal kurumların da bir takım bankacılık hizmetleri vermesi nedeniyle, bankaların pazar paylarının azalması sonucu kar marjlarının düşmesi,

- Amerika Birleşik Devletleri'nde bankaların eyaletler arası ve uluslararası faaliyette bulunma yasağının ortadan kaldırılması,
- Bankacılık sektörüne girişlerin kolaylaşması ile birlikte sektördeki banka sayısının artarak pazarda daralmaya neden olması,
- Sermaye piyasalarının gelişmesine paralel olarak, fon talep eden işletmelerin bankalardan kredi almak yerine bu ihtiyaçlarını pay senedi veya bono ihracı yolu ile karşılamaları,
- İletişim ve teknolojiye ortaya çıkan yenilikler,
- Dünya genelinde etkilere neden olan finansal krizler,

Bir diğer etken ise bankacılıkta etik zarar olgusudur, sigortalı bir mala gösterilen özen ile sigortasız bir mala gösterilen özen arasında fark bulunmaktadır. Bankacılıkta da halktan toplanan mevduatın belirli bir kısmına devletin geri ödeme garantisi vermesi, bankaların devlet garantisine güvenerek riskli yatırımlara girişmelerine ve sonuçta aldıkları risk oranında kazanç sağlamalarına ya da zarar etmelerine neden olmaktadır.

Literatür İncelemesi

Satın alma ve birleşme kavramları yabancı literatürde “merger”, “acquisition”, “consolidation”, “joint venture”, “takeover” vb. kelimelerle ifade edilmekte, Türkçede ise bu kelimelerin karşılıkları bileştirilerek oluşum biçimine göre “merger” kelimesini birleşme, “acquisition” kelimesini ise birleşmeyi de içine alan üst bir kavram olarak satın alma kelimesi karşılamaktadır. Dünyada yapılan ilk banka birleşmesi 1794 yılında İtalya’da Banco Di Napoli’nin Palermo ve Mesina şehirlerindeki iki şubesinin birleştirilmesi olarak kayıtlara geçmiş, bu birleşmeyi ise 1894 yılında Banco Commerciale Italiane ile Banco Commerciale Triestona birleşmesi izlemiştir. Dünyada ilk banka birleşmeleri 17. yüzyılın sonlarına doğru yapılmış olmasına rağmen bankacılık sektöründe yoğun yapılan olarak birleşmeler 1980 yılı sonrasında rastlamaktadır. Avrupa kıtasında yapılan ilk uluslararası banka birleşmesi ise Fransız Societe Generale bankasının 1998 yılında İngiliz Hambros Bank’ı 426 milyon Euro bedel ile satın almasıdır.

Soresen (2000) firmaların amacını 1980’li ve 1990’lı yılların şartlarına göre değerlendirerek, 1980’li yıllarda firmaların satın aldıkları firmanın sermayesi ile borçları kapatarak kısa dönemde yeni kaynakların elde edilmesini amaçladığını, 1990’lı yıllardan sonra birleşmelerin ağırlık kazanması ile birlikte pay sahiplerine büyük getiriler vaat edilmesi ve birleşilen firma ile karşılıklı işbirliği içerisinde çalışılarak her iki tarafın da güçlendirilmesi amacı güdülmeye başlandığını belirtmiştir. Fecht ve Gruner (2006), Avrupa Merkez Bankası’nın yapmış olduğu bir araştırmaya dayanarak, ticari bankaların yaptıkları uluslararası birleşmelerin hala yetersiz seviyelerde olduğunu, bu duruma ise geleneksel yaklaşımlarla birlikte üye ülkelerin bankacılık sektörlerinde yasal düzenlemeler ile denetlemelerin heterojen bir yapıda olmasını neden olarak göstermişlerdir.

Seth, Song ve Pettit (2000) Avrupa’da yapılan banka birleşmelerini inceleyen araştırmalarına, bankacılık piyasasının yoğun bir şekilde denetlenerek gözetim altında tutulması sebebiyle yöneticilerin kendi menfaatlerini gözeterek birleşme yapmalarının pek mümkün olmadığı sonucuna varmışlardır. Düzenleyici ve denetleyici kurumların haricinde banka ortaklarının da birleşme sürecini yakından takip ederek denetlemesinin bu tür birleşmeleri zorlaştırdığını ifade etmişlerdir.

Focarelli ve Pozzolo (2000) yaptıkları çalışmada, bankaların ekonomik büyüme oranları yüksek olan ülkeler ile bankacılık sistemi ortalamasının altında etkin olan ülkelerde genişlemeyi tercih ettiklerini saptamışlardır. Ayrıca enflasyon oranı düşük, halkın eğitim seviyesi yüksek ve sermaye piyasaları gelişmiş ülkelerin gelecekte daha hızlı büyüme oranlarına sahip olmalarının beklendiğini belirtmişlerdir. Rhoades (2000) tarafından yapılan çalışmada, 1995 yılına kadar yapılan birleşmelerin %50'si aynı pazarda yer alan bankalar arasında yatay birleşme şeklinde gerçekleşmiş, 1995'den 1998'e kadar olan sürede yapılan birleşmelerin ise ancak %33-40'ı arasında bir oranı yatay birleşme olarak tespit edilebilmiştir. Bu durumun nedeni ise ABD'de eyaletler arası banka birleşmelerini engelleyen yasaların kaldırılması ile birlikte, coğrafi genişleme amacıyla yapılan birleşmelerden kaynaklı artışlar olduğu belirtilmektedir.

Coğrafi çeşitlenmeyi amaçlayan bankalar üzerine De Long (2002) tarafından yapılan bir çalışmada, coğrafi çeşitlenmeyi sağlamak amacıyla yapılan birleşmelerin uzun vadede verimliliğe olumlu yönde katkı sağlayacağı sonucuna varılmıştır. Coğrafi çeşitlenme amacıyla birleşen küçük ölçekli bankalar şube ağlarını genişleterek pazar paylarını artırma eğilimi gösterirken, büyük ölçekli bankalar ise birleşme sonrasında gereksiz gördükleri şubeleri kapatma, operasyon merkezlerini birleştirme yönünde kararlar alarak, atıl duruma çıkan personeli işten çıkarmak suretiyle maliyeti avantajı sağlama eğilimi göstermektedirler.

Pilloff (2004) yaptığı çalışma ile 1980-2004 yılları arasında yapılan birleşmelerin %88'i aynı piyasada faaliyet gösteren bankalar arasında gerçekleştiğini belirterek, bu durumu bankaların piyasa gücünü ellerinde toplamaya çalışmaları ile açıklamıştır. Sınır ötesi piyasalarda yapılan birleşmeler ise bankalara riski en aza indirme imkânı sunmaktadır.

Herrero ve Simón (2006), gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektöründe dağıtım kanallarının genelde zayıf ya da yok denecek kadar az olduğunu belirtmişlerdir. Gelişmiş ülkelerde ise dağıtım kanalları genelde gelişmiş olduğundan, bu kanallar kullanılarak yapılacak etkinliklerde büyük kazançların elde edilmesi söz konusu olmaktadır. Perakende bankacılık faaliyeti yürüterek şubeler üzerinden etkinlik sağlamaya çalışan bankalar şube ve ürün etkinliğinden kazanç sağlayabilirler. Yabancı banka aynı dil ve kültüre sahip bir banka ile birleşirse, birleşmeden sonra verilen hizmetlerde aynı ya da benzer olanlar üzerinde bir değişiklik talep etmezken, mevcut sistem üzerinde etkinlik sağlamaya yöneldiğini ifade etmektedirler.

Uiboupin ve Sörg (2006), finansal serbestleşmenin bankacılık sektörü üzerine etkilerine yönelik yaptıkları çalışmada; yabancı bankanın varlığının yerel bankacılık sisteminin maliyetlerinin azaltılmasına, karlılığının artırılmasına ve bankaların kurumsallaşması süreçlerine katkı sağladığı sonucuna ulaşmışlardır. Yabancı bankaların alan ekonomisinden faydalanmak üzere yerel sistemlere dâhil olmaları bankacılık sektörünü güçlendirmekte, aynı zamanda sektörde rekabetçi bir yapının oluşmasına katkı sağlamakta, oluşan rekabetçi yapı ise birleşmeleri daha cazip bir hale getirmektedir. Ayrıca yabancı bankaların faaliyet gösterdikleri ülkelerde aracılık hizmetleri, sigorta ve portföy yönetimi gibi alanlarda finansal bilgi, deneyim ve uzmanlıklarını bankacılık sektörüne aktarmaları sektörün bu yönde performansına olumlu katkı sağladığını ifade etmişlerdir.

Shen ve Lin (2011) sekiz Asya ülkesini kapsayan finansal kurumların uluslararası birleşmeleri üzerine yaptıkları çalışmada, Asya krizinden önce ve sonraki döneme ilişkin olarak bu birleşmelerde müşteriye takip etme hipotezinin geçerli olduğu sonucuna varmışlardır. Ülkelerinde geleneksel bankacılık faaliyetlerinden elde ettikleri gelirler ile yetinmeyen bankaların daha da büyümek ve şube ağını genişletmek için sınır ötesi bankacılık faaliyetlerine yönelmeleri

doğal bir sonuçtur. Küresel ölçekte rakiplerine göre nispeten daha karlı pazarlarda faaliyet gösteren bankalar aynı zamanda rekabet avantajları da elde etmektedirler.

Ortak değerler ekonomisinin banka birleşmelerine etkilerine yönelik olarak yapılan farklı bir çalışmada, Sungho, Francis ve Iftekhar (2010) birleşen tarafların ortak dil, aynı etkin köken ve aynı coğrafi bölgeden olmalarının sınır ötesi banka birleşmelerinde olumlu etkiler oluşturabileceğini ifade etmişlerdir. Bilgi ve iletişim maliyetlerinin azalması sinerji oluşturma ihtimalini güçlendirmekte, birleşmenin başarılı olma olasılığını ise artırmaktadır. Bu araştırmayı destekler nitelikte, Shen ve Lin (2011) finansal krizlerden önce aynı dine mensup olmanın banka birleşme ve satın almalarında etkilerine dair bulgulara rastlamazken, krizlerden sonra aynı dine mensup olmanın olumlu etkilerine rastladıklarını belirtmişlerdir.

Banka Satın Alma ve Birleşmelerinin Dünyadaki Gelişimi

Dünyada yapılan ilk banka birleşmesi 1794 yılında İtalya'da Banco Di Napoli'nin Palermo ve Mesina şehirlerindeki iki şubesinin birleştirilmesi olarak kayıtlara geçmiştir. Birleşmenin ardından Banco Di Sicillia kurulmuş, bu birleşmeyi ise 1894 yılında Banco Commerciale Italiane ile Banco Commerciale Triestona birleşmesi izlemiştir. Dünyada ilk banka birleşmeleri 18. yüzyılın sonlarına doğru yapılmış olmasına rağmen bankacılık sektöründe yoğun yapılan olarak birleşmeler 1980 yılı sonrasına rastlamaktadır. Bu duruma 1944 yılında imzalanan Bretton Woods (Uluslararası Para Anlaşması) sisteminin 1971 yılında sona ermesi etkili olmuştur (Işık, 2008, s. 29).

Bretton Woods sistemine göre bir ons altın otuz beş Amerikan Doları karşılığı olarak belirlenmiş ve sisteme dâhil olan ülkelerin paraları ise Amerikan Dolarına sabitlemiş, milli parasının değerinin Amerikan Doları karşısında devalüasyon ya da revalüasyon yolu ile değiştirmek isteyen ülkeler için ise %10 sınır belirlenerek, bu sınırların üzerine çıkılmasına ya da altına inilmesine müsaade edilmemiştir. 1971 yılında Amerika Birleşik Devletlerinin Bretton Woods sisteminden çekilerek doları dalgalanmaya bırakması, akabinde ise 1973 yılında sanayileşmiş ülkelerin paralarını dalgalanmaya bırakması Bretton Woods sisteminin tamamen çökmesine neden olmuş ve dünya genelinde yeni bir ekonomik kriz patlak vermiştir (Ceylan, 2020, s. 1).

Bretton Woods sisteminin çökmesinin ardından SDR (özel çekme hakkı) getirilse de 1979'da Amerika Birleşik Devletleri Merkez Bankası'nın (FED) faiz oranları üzerindeki denetimden vazgeçmesi, 1973-1979 yılları arasında büyüme ve verimlilik oranlarının azalması, gelişmekte olan ülkelerin kapasite kullanım oranlarının düşmesi, fiyatların artması ve yaşanan işsizlik gibi sorunlar nedeniyle ülkelerin dış borç ödemeleri dengesinin bozulması gibi sorunların önüne geçememiştir. Yaşanan tüm bu gelişmeler mevzuat değişikliklerini de beraberinde getirerek, fon arzı fon talebini karşılamayan ülkelerin yabancı sermaye girişlerine izin vermeleri ile sonuçlanmış, bankacılık sektöründe sınır ötesi satın alma ve birleşme operasyonlarının yolunu açmıştır. Bu durum aynı zamanda bankacılık sektöründe yaşanan yapısal değişikliklerin ve liberalleşmenin temelini oluşturmaktadır (Işık, 2008, s. 30).

1980'li yıllara gelindiğinde ise bankacılık sisteminde yenilik ve evrensel bankacılık gibi terimler kullanılmaya başlamıştır. Evrensel bankacılığın (universal banking) ilk örnekleri ise 1986 yılında İngiltere ve birkaç Avrupa ülkesinde daha görülmeye başlanmış, kısa bir süre sonra ise Almanya, Hollanda ve İspanya'da yaygınlaşmıştır. Evrensel bankacılık ile birlikte finansal sistemin uğradığı yapısal değişiklikler banka birleşme ve satın almalarına hız kazandırmıştır (Akyol, 2009).

1980 yılına kadar finansal krizlerin etkisi ile ya da krizlerden bağımsız olarak birçok ülkede ulusal düzeyde banka satın alma ve birleşmeleri yapılagelmiştir. 1990'lı yılların başından itibaren ise banka satın alma ve birleşmeleri sınır ötesine kayarak daha geniş bir uygulama alanına sahip olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri başta olmak üzere gelişmiş ülkelerce birleşme yolu ile büyüme tercih edilen öncelikli bir yol haline gelmiştir (Newman, Milgate ve Eatwell, 1992). Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa'da gerçekleşen banka birleşmeleri dünya genelinde yapılan banka birleşmelerinin %85'inden fazlasını oluşturmaktadır (Davis, 2000, s. 1).

İletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelere bağlı olarak küreselleşme hareketlerinin başlaması ile birlikte bankalar yaygın hizmet ağına, ürün çeşitliliğine ve uluslararası etkinliğe sahip büyük finansal yapılara dönüşme eğilimine girmişlerdir. Gelişen teknoloji ve sanayiye bağlı olarak firmalar dünya ölçeğinde yatırım yapma, hizmet verme ve etkinlik arayışına girmişken, para piyasaları başta olmak üzere bankacılık sektörü de bu firmaları takip ederek şekillenme arayışına girmişlerdir. Sermaye piyasalarında yaşanan gelişmelere ve sermaye piyasası araçlarında ortaya çıkan yeniliklere bağlı olarak klasik bankacılık anlayışı yerini uluslararası fonlar ve mali aracılık hizmetlerine bırakmıştır (Akyol, 2009).

Veri Seti ve Değerlendirme Sonuçları

Çalışmamızda kullanılan veriler, verilerin seçiminde kullanılan kriterler ve elde edilen verilere göre Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, Japonya, Gelişmekte Olan Ülkeler ve Dünya genelinde yapılan banka satın alma ve birleşmelerine ilişkin değerlendirmeler araştırmanın bu bölümünde yer almaktadır.

Veri Seti

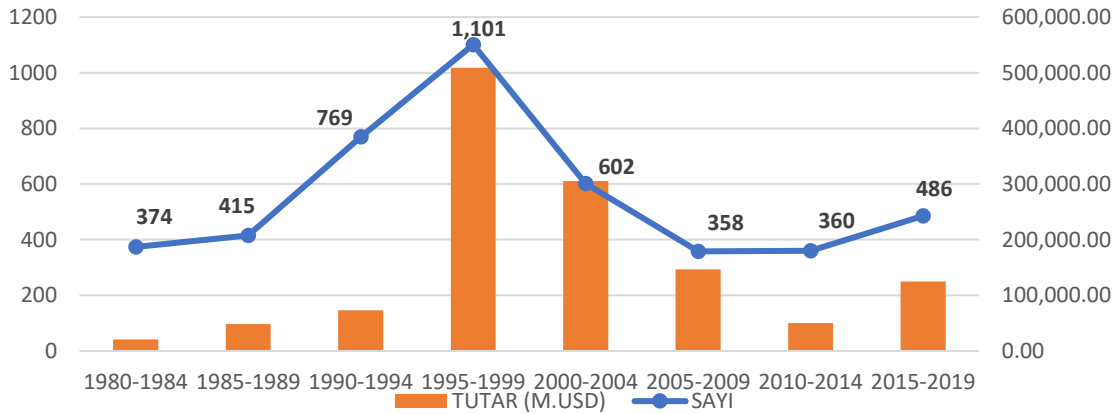
Banka satın alma ve birleşmelerine ilişkin 1978-2019 yıllarına ait veriler aşağıda Tablo 1'de belirtilen kriterler doğrultusunda (Thomson Reuters Datastream, 2020) veri tabanından alınmıştır. Bu çalışmada yer alan tablo ve grafikler alınan veriler doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 1: Veri Seçme Kriterleri

ANLAŞMA BOYUTU (M USD)	ANLAŞMA DURUMU	İŞLEMİN ŞEKLİ
≠ 0	⇒ Tamamlandı	⇒ Edinme
	Reddedildi, Söylenti	Varlıkların İktisabı
	Amaçlanan	Belirli Varlıkların Edinilmesi
	Niyet Geri Çekildi	Çoğunluk Varlıklarının İktisabı
	Kısmen Tamamlandı	Kısmi Faiz Edinimi
	Bekliyor	Kalan Faizin İktisabı
	Söylenti	Geri Al
	Alıcı Aranıyor	Değişim Teklifi
	Geri Çekilmiş Alıcı Aranıyor	⇒ Birleşme
	Hedef Aranıyor	Yeniden Sermayelendirme
	Durum Bilinmiyor	
	Şartsız	
	Geri Çekildi	

Amerika Birleşik Devletleri'nde Banka Satın Alma ve Birleşmeleri

Amerika Birleşik Devletlerinde 1980-2019 yılları arasında bedel içeren 4.465 adet banka satın alma ve birleşmesi yaşanırken birleşme tutarı 1.278.007,41 Milyon Dolar olarak hesaplanmıştır (Datastream, 2020). Birleşmelerin Grafik 1’de görüleceği üzere yoğun olarak 1995-1999 yılları arasında yapıldığı, zirvenin görülmesinden sonra ise hızlı bir şekilde düşüşe geçtiği gözlenmektedir. 2015 yılından sonra ise sayı ve tutar bakımından yeniden bir yükselişin başladığı söylenebilir.

Grafik 1: Amerika Birleşik Devletlerinde Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri

Birleşmeler zamanla daha büyük olma yarışının etkisi ile birlikte küçük ölçekli bankaların orta ve büyük ölçekli bankalara dönüşmesini beraberinde getirmiş, bu durum ise zaman içerisinde bankaların aktif büyüklüklerinin artış göstermesine neden olmuştur. Yıllar içerisinde birleşen bankaların sayısına göre birleşen bankaların aktif büyüklüklerinde daha fazla artış görülmesi, birleşmelerin sıklıkla yapılmasından dolayı bankaların ölçeklerinde meydana gelen artışlar ile açıklanmaktadır (Rhoades, 2000, s. 2).

Avrupa Birliğinde Banka Satın Alma ve Birleşmeleri

Avrupa Birliği’nde 1978-2019 yılları arasında bedel içeren ve tamamlanan 330 banka satın alma ve birleşme faaliyetine karşılık 630.888,97 Milyon Dolar ödenmiştir. Ülkeler bazında veriler ise aşağıda tablo halinde verilmektedir.

Tablo 2: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Banka Satın Alma ve Birleşmeleri

ÜLKE	ADET	TUTAR (M.USD)
AVUSTURYA	11	2.370,77
BELÇİKA	11	40.965,23
KIBRIS RUM KESİMİ	1	12,70
DANİMARKA	21	15.631,11
ESTONYA	3	65,93
FİNLANDİYA	9	14.030,84
FRANSA	29	69.918,06
ALMANYA	28	52.494,51
YUNANİSTAN	5	2.187,27
MACARİSTAN	3	1.232,24
İRLANDA	5	1.264,61
İTALYA	52	130.075,25
LÜKSEMBURG	4	1.697,16

MALTA	1	49,02
HOLLANDA	18	47.308,38
POLONYA	6	2.424,13
PORTEKİZ	9	673,05
ROMANYA	1	52,24
SLOVENYA	1	573,56
İNGİLTERE	37	120.155,11
İSPANYA	58	116.865,11
İSVEÇ	17	10.842,69
	330	630.888,97

Banka satın alma ve birleşme faaliyetlerinde sayı olarak İspanya başı çekerken, miktar olarak ise İtalya önde görülmektedir. Bu ülkeleri ise Almanya, Fransa, Danimarka ve Hollanda gibi gelişmiş Avrupa ülkeleri izlemektedir. İngiltere 01.02.2020 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği üyeliğinden ayrılmasına rağmen dönem itibarıyla mevcut üye ülkeleri kapsayan Tablo 2'ye dâhil edilmiştir. Birlik içerisinde yapılan en büyük tutarlı 20 banka satın alma ve birleşmesi ise aşağıda Tablo 3'de verilmiştir.

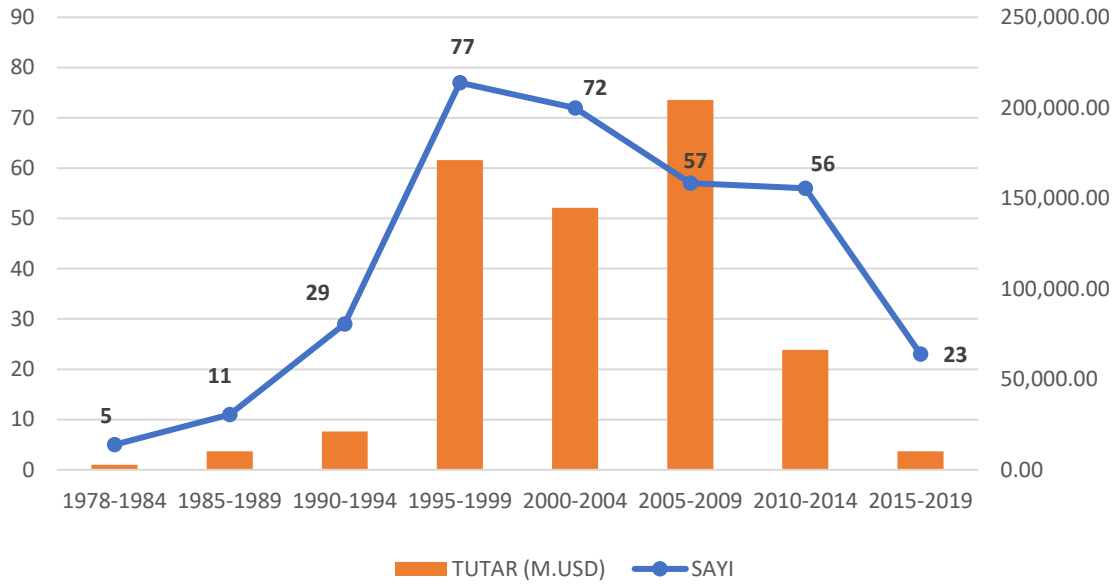
Tablo 3: Avrupa Birliği'nde Yapılan En Büyük Tutarlı 20 Banka Birleşmesi

S.NO	BİRLEŞME TARİHİ	ALICI BANKA	MENŞEİ ÜLKE	HEDEF BANKA	MENŞEİ ÜLKE	BİRLEŞME TUTARI (M.USD)
1	29.11.1999	Royal Bank of Scotland Group PLC	İngiltere	National Westminster Bank PLC	İngiltere	38.412,86
2	26.08.2006	Banca Intesa SpA	İtalya	SanPaolo IMI SpA	İtalya	37.624,23
3	25.05.2012	Fondo de Reestructuración Ordenada Bancaria {FROB}	İspanya	Banco Financiero y de Ahorros SA	İspanya	23.785,68
4	29.09.2008	The Netherlands	Hollanda	Fortis Bank Nederland(Holding) NV	Hollanda	23.137,31
5	08.12.1997	Union Bank of Switzerland	İsviçre	Schweizerischer Bankverein	İsviçre	23.008,67
6	18.09.2008	Lloyds TSB Group PLC	İngiltere	HBOS PLC	İngiltere	21.282,28
7	23.12.2004	KBC Bank & Insurance Holding NV	Belçika	Almanij NV	Belçika	20.891,21
8	12.06.2005	Unicredito Italiano SpA	İtalya	Bayerische Hypo-und Vereinsbank AG	Almanya	19.379,84
9	16.12.2002	Credit Agricole SA	Fransa	Credit Lyonnais SA	Fransa	16.242,82
10	23.07.2004	Santander Central Hispano SA	İspanya	Abbey National PLC	İngiltere	15.787,49
11	04.05.2001	Halifax Group PLC	İngiltere	Bank of Scotland PLC	İngiltere	14.904,44

12	06.06.2006	Caisse Nationale des Caisses d'Epargne-Retail Banking Assets	Fransa	Natexis Banques Populaires	Fransa	13.749,07
13	19.10.1999	Banco Bilbao Vizcaya SA	İspanya	Argentaria Caja Postal y Banco Hipotecario De Espana SA	İspanya	11.377,21
14	15.01.1999	Banco de Santander SA	İspanya	Banco Central Hispanoamericano (Assicurazioni Generali SpA)	İspanya	11.320,76
15	15.04.1998	Unicredito Italiano SpA	İtalya	Unicredito SpA	İtalya	10.959,00
16	16.02.2007	Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA	İspanya	Compass Bancshares Inc, Birmingham,Alabama	ABD	9.870,56
17	27.04.1998	Istituto Bancario San Paolo di Torino	İtalya	Istituto Mobiliare Italiano (Cassa Depositi & Prestiti/ Italy)	İtalya	9.492,39
18	30.11.1998	Deutsche Bank AG	Almanya	Bankers Trust New York Corp	ABD	9.082,07
19	26.06.2009	Caisse Nationale des Caisses d'Epargne SA	Fransa	Banque Federale des Banques Populaires SA	Fransa	8.903,94
20	16.10.2006	Banco Popolare di Verona & Novara SpA	İtalya	Banca Popolare Italiana	İtalya	8.383,70

Tablo 3'de Avrupa Birliğinde yapılan banka satın alma ve birleşmelerinin mali boyutlarının ve menşei ülkelerin ortaya konulması adına en büyük 20 banka satın alma ve birleşmesi verilmiştir. Tablo incelendiğinde; büyük ölçekli birleşmelerin 2001-2012 yılları arasında yapıldığı, alıcı bankaların tamamının dönem itibariyle birlik üyesi olduğu ve aynı zamanda Batı Avrupa ülkelerinden oluştuğu, genelde alıcı ile hedef bankaların menşei ülkelerin aynı olduğu ve birleşmelerin büyük ölçüde birlik içerisinde yapıldığı görülmektedir.

Grafik 2'de ise Avrupa Birliği üyesi ülkelerin 1978-2019 yılları arasında banka satın alma ve birleşmeleri sayı ve tutarına göre grafik olarak verilmektedir. Grafikten de anlaşılacağı üzere 1995-2014 yılları arasında banka satın alma ve birleşme faaliyetlerinde yoğunluk gözlenmektedir. 2015 yılı sonrasında ise ciddi anlamda bir azalma söz konusu olup

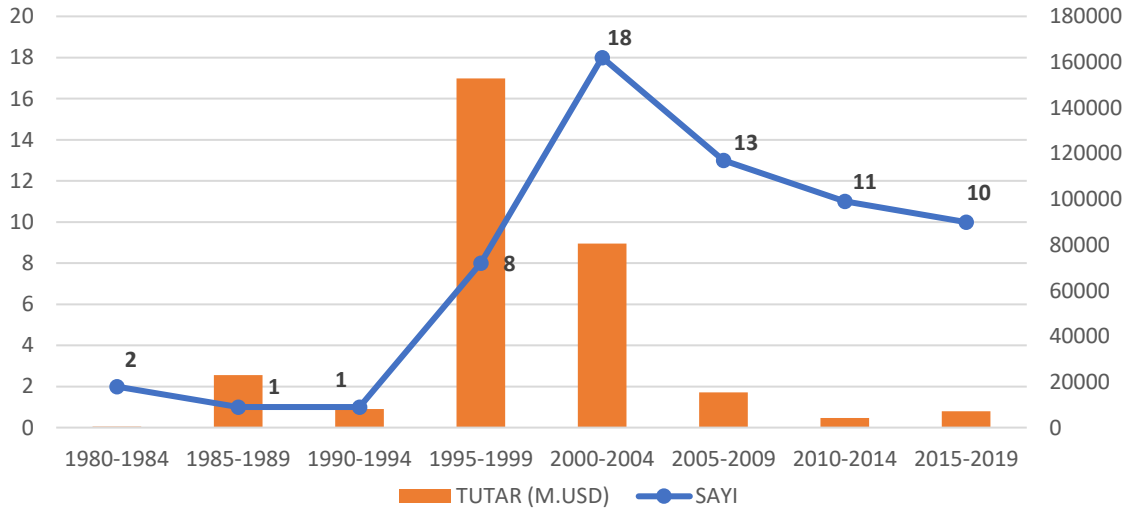

Grafik 2: Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri

Avrupa'da satın alma ve birleşme faaliyetlerinin ivme kazandığı 1990-1994 yıllarına yaklaşıldığından bahsetmek mümkün bulunmaktadır.

Japonya'da Banka Satın Alma ve Birleşmeleri

Japonya'da yapılan banka satın alma ve birleşmelerini gösteren grafik aşağıda yer almaktadır.

Grafik 3: Japonya'da Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri

Japonya'da banka satın alma ve birleşmeleri 1980-1994 yılları arasında az sayı ve tutarda aynı zamanda yatay bir seviyede seyir izlemiştir. 1995-1999 yılları arasında sayı olarak az bir artış olmasına rağmen miktar bakımından Japonya'nın en büyük banka satın alma ve birleşme faaliyetleri yapılmış, 2004 yılından sonra ise trend azalma eğilimine girmiştir. 2010 yılından beri

Japonya’da banka satın alma ve birleşme tutarlarında bir azalma ve aynı zamanda yatay seyir söz konusu olup, genel olarak küçük ölçekli banka birleşmelerinin yapılmaya devam ettiği gözlenmektedir.

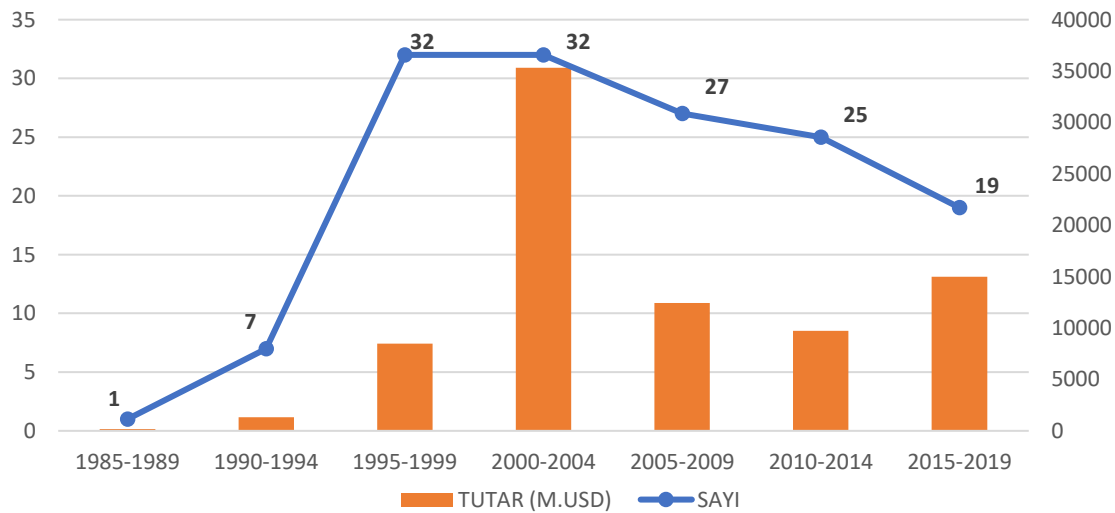
Gelişmekte Olan Ülkelerde Banka Satın Alma ve Birleşmeleri

Gelişmekte olan ülkelerin (GOÜ) bankacılık sektöründe yabancı bankaların payları artış göstermiş, hatta bazı GOÜ’lerde ise sektör tamamen yabancıların ellerine geçmiştir. Doğu Avrupa ülkelerinden Estonya’da yabancı bankaların oranı %100, Çek Cumhuriyeti’nde %95, Slovakya’da %97.3, Latin Amerika ülkelerinden Meksika’da ise %83 seviyesine ulaşmış bulunmaktadır (Akgeyik ve Yavuz, 2008, s. 50).

Tablo 4: Gelişmekte Olan Ülkelerde Banka Satın Alma ve Birleşme Verileri

ÜLKE	ADET	TUTAR (M.USD)
ARJANTİN	7	1.366,22
BREZİLYA	17	10.229,95
ENDONEZYA	6	1.622,68
ESTONYA	3	65,92
FİLİPİNLER	9	3.948,55
GÜNEY KORE	30	6.611,98
HONG KONG	17	5.853,92
MALEZYA	18	5.757,82
MEKSİKA	5	3.322,08
SİNGAPUR	7	20.752,94
TAYLAND	4	5.105,62
TAYVAN	14	15.968,81
TÜRKİYE	6	1.821,75
	143	82.428,24

GOÜ’lerde yapılan banka satın alma ve birleşmeler verileri incelendiğinde; Güney Kore sayı olarak en fazla banka satın alma ve birleşmesine sahipken, tutar olarak ise Singapur ve Tayvan başı çekmektedir.

Grafik 4: Gelişmekte Olan Ülkelerin Banka Birleşme Bilgileri

Yukarıdaki grafikte ise yıllar itibariyle Gelişmekte Olan Ülkelerde yapılan banka satın alma ve birleşmeleri verilmekte, 1995 yılından sonra satın alma ve birleşme faaliyetlerinin artış gösterdiği görülmektedir. Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu grupta banka satın alma ve birleşmeleri çoğunlukla yaşanan finansal krizlerden kaynaklıdır.

1997 yılında yaşanan Asya krizi, 1998 yılında yaşanan Rusya Krizi, 1999 ve 2001 yıllarında Türkiye'de yaşanan finansal krizler ile yine 2001 yılında Arjantin'de yaşanan finansal kriz, finansal sistemin ana unsuru olan bankaları doğrudan etkilemiştir. Finansal sistemin ayakta tutulması adına bazı ülkeler banka satın alma ve birleşmelerini teşvik ederken, bazı ülkeler ise bunu zorunlu kılmışlardır. 1995-1999 yılları arasında 32 satın alma ve birleşme faaliyeti için ödenen meblağ ile 2000-2004 yılları arasında yapılan 32 satın alma ve birleşme faaliyeti için ödenen meblağ arasında yaklaşık 4 kat fark bulunmaktadır. 2004 yılından sonra ise trendin aşağı yönlü bir seyir izlediği görülmektedir.

Dünyada Banka Satın Alma ve Birleşmeleri

Dünya genelinde yapılan en büyük tutarlı 20 banka satın alma ve birleşme faaliyeti aşağıda Tablo 5'de verilmiştir.

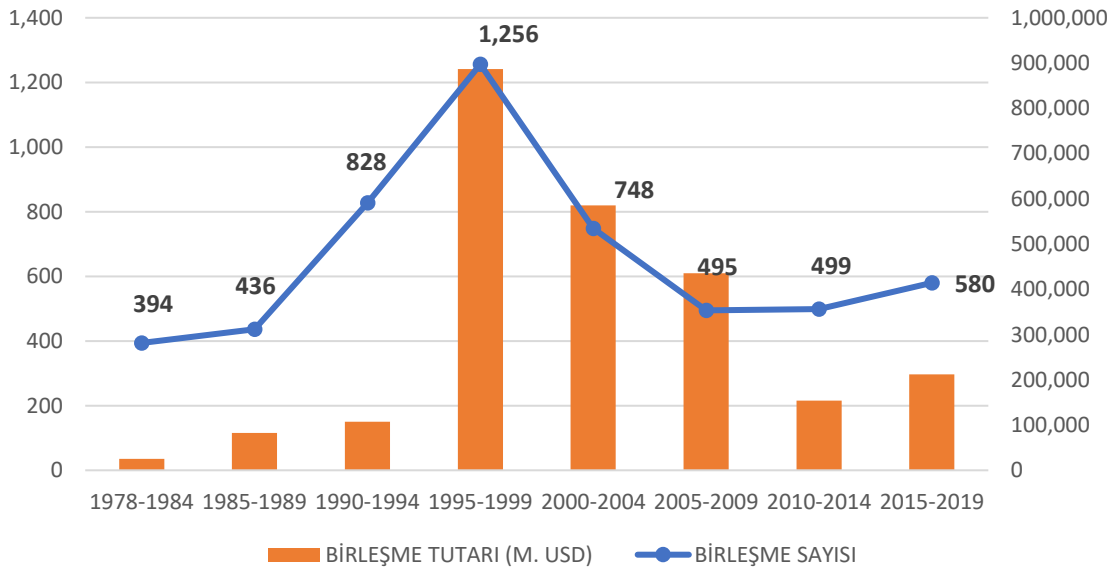
Tablo 5: Dünya'da Yapılan En Büyük Tutarlı 20 Banka Satın Alma ve Birleşmesi

S.N O	BİRLEŞME TARİHİ	ALICI BANKA	MENŞEİ ÜLKE	HEDEF BANKA	MENŞEİ ÜLKE	BİRLEŞME TUTARI (M.USD)
1	06.04.1998	Travelers Group Inc	ABD	Citicorp	ABD	72.558,18
2	13.04.1998	NationsBank Corp,Charlotte, North Carolina	ABD	BankAmerica Corp,San Francisco,CA	ABD	61.633,40
3	14.01.2004	JPMorgan Chase & Co	ABD	Bank One Corp,Chicago,Illinois	ABD	58.663,15
4	27.10.2003	Bank of America Corp	ABD	FleetBoston Financial Corp, Boston,Massachusetts	ABD	49.260,63
5	13.10.1999	Sumitomo Bank Ltd	Japonya	Sakura Bank Ltd	Japonya	45.494,36
6	18.02.2005	Mitsubishi Tokyo Financial Group Inc	Japonya	UFJ Holdings Inc	Japonya	41.431,03
7	20.08.1999	Fuji Bank Ltd	Japonya	Dai-Ichi Kangyo Bank Ltd	Japonya	40.096,63
8	29.11.1999	Royal Bank of Scotland Group PLC	İngiltere	National Westminster Bank PLC	İngiltere	38.412,86
9	26.08.2006	Banca Intesa SpA	İtalya	SanPaolo IMI SpA	İtalya	37.624,23
10	30.06.2005	Bank of America Corp	ABD	MBNA Corp	ABD	35.810,27
11	08.06.1998	Norwest Corp,Minneapolis, Minnesota	ABD	Wells Fargo & Co	ABD	34.352,64
12	27.03.1995	Mitsubishi Bank Ltd	Japonya	Bank of Tokyo Ltd	Japonya	33.787,73
13	20.08.1999	Fuji Bank Ltd	Japonya	Industrial Bank of Japan Ltd{IBJ}	Japonya	30.759,61
14	13.04.1998	BANC ONE Corp,Columbus,Ohio	ABD	First Chicago NBD Corp, Chicago,Illinois	ABD	29.616,04
15	07.02.2019	BB&T Corp	ABD	SunTrust Banks Inc	ABD	28.281,59

16	25.05.2012	Fondo de Reestructuración Ordenada Bancaria (FROB)	İspanya	Banco Financiero y de Ahorros SA	İspanya	23.785,68
17	29.09.2008	The Netherlands	Hollanda	Fortis Bank Nederland(Holding) NV	Hollanda	23.137,31
18	28.08.1989	Mitsui Taiyo Kobe Bank Ltd (MTK)	Japonya	Taiyo Kobe Bank Ltd	Japonya	23.016,79
19	08.12.1997	Union Bank of Switzerland	İsviçre	Schweizerischer Bankverein	İsviçre	23.008,67
20	18.09.2008	Lloyds TSB Group PLC	İngiltere	HBOS PLC	İngiltere	21.282,28

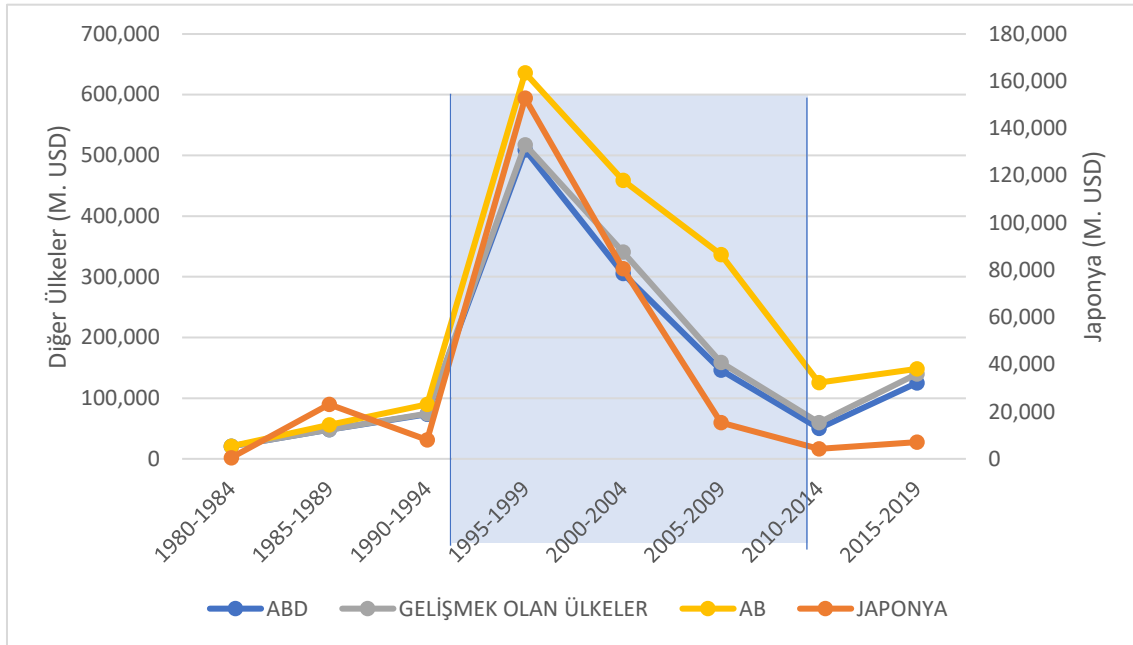
Tablo incelendiğinde; alıcı bankalar ile hedef bankaların menşei ülkelerinin birebir aynı olduğu görülmekte, alıcı ve hedef bankaların tamamı gelişmiş ülke bankalarından oluşmaktadır. Listenin birinci sırasındaki banka ile son sırasındaki banka arasında birleşme tutarında üç kattan fazla fark bulunmaktadır. Dünyanın en büyük banka satın alma ve birleşmeleri listesinde ABD ve Japonya bankaları en üst sıralarda yer almaktadırlar.

1978-1989 yılları arasında dünya genelinde yapılan banka satın alma ve birleşmelerinin sayısı 830 iken, 1990-2019 yılları arasında bu sayı geçmişte yaşanan finansal krizlerin de etkisiyle 4.406'ya ulaşmıştır. Dünyada genelinde 1978-2019 yılları arasında bedel içeren ve süreci tamamlanan banka satın alma ve birleşmelerinin sayısı 5.236, tutarı ise 2.489.187,13 Milyon Dolar olarak tespit edilmiştir (Datastream, 2020).

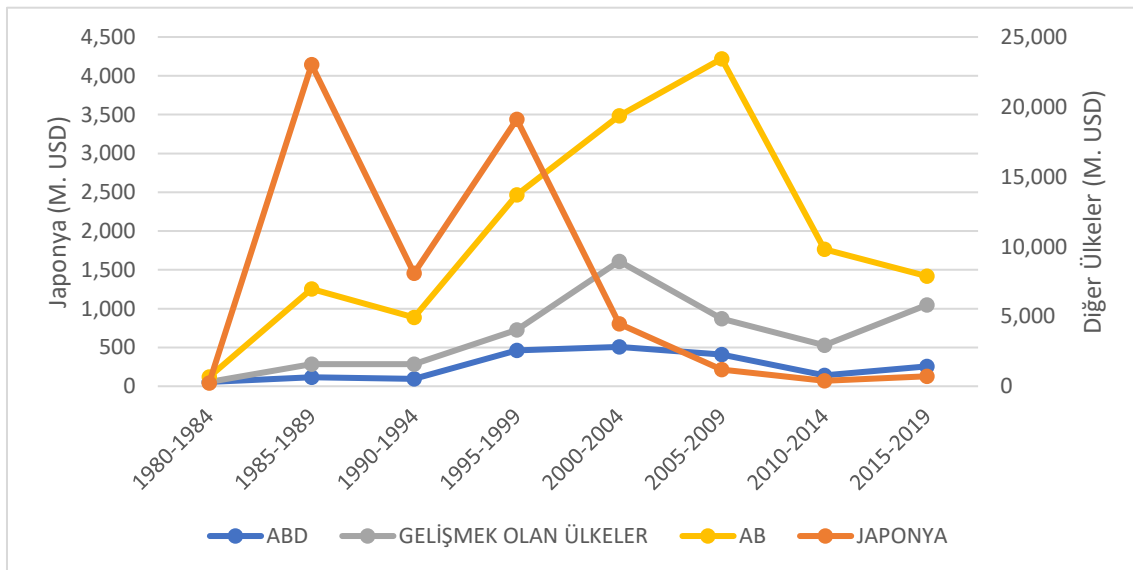
Grafik 5: Dünyada Gerçekleşen Banka Satın Alma ve Birleşme Bilgileri

Grafik 5'de dünya genelinde en fazla banka satın alma ve birleşme faaliyetlerinin 1995-1999 yılları arasında yapıldığı, dünya ekonomisinin de çalkantılı olduğu bu döneme paralel olarak sonrasında ise kademeli olarak düşüş yaşandığı görülmektedir. Bu dönemde grafiğin pik yapmasının nedeni, Amerika Birleşik Devletleri bankalarının 509.192,43 Milyon Dolar tutarında 1.101 adet satın alma ve birleşme faaliyeti yapmasından kaynaklanmaktadır (bk. Grafik 1).

Grafik 6: Dünyada Bölgeler/Ülkeler Bazında Birleşme Tutarları (Toplam)

Dünyada 1980-2019 yılları arasında yapılan banka satın alma ve birleşmeleri Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği, Japonya ve GOÜ'lerin verileri birleştirilerek Grafik 6'da verilmektedir. ABD'nin verileri ile GOÜ'lerin verileri arasında bir paralellik söz konusu iken Japonya'da trend 2000 yılından sonra aşağı yönlü bir seyir almıştır. Avrupa Birliğinde ise diğer ülkelere göre trend bir müddet daha yüksek seyir etmesine rağmen 2010 yılından sonra düşüş eğilimine girmiştir. Dünya genelinde banka satın alma ve birleşmeleri 2010-2014 yılları arasında yeniden 1990-1994 dönemi verilerine yaklaşmış, devamında ise paralel bir seyir izlemiştir.

Grafik 7: Dünyada Bölgesel Bazda Ortalama Banka Birleşme Tutarları ve Oranları

Dünyada banka birleşmeleri incelenerek toplam tutar ve birleşme sayılarına göre bir oran hesaplandığında, birleşme başına tutar verisi Grafik 7'de görülmektedir. Japonya 1985-1989

döneminde ilk birleşmelerini diğer ülkelere kıyasla daha yüksek tutarda gerçekleştirmiş ve sonrasında da 1995-1999 yıllarında bu birleşme başına tutar verisi diğer ülkelere nazaran öne çıkmıştır. Avrupa Birliği'nde yapılan banka birleşmeleri ise 1985-1989 yılları arasında diğer ülkelere göre öne çıkmaktadır. Özellikle 1995 yılından 2010 yılına kadar AB'de gerçekleşen banka birleşmeleri tutarının birleşme sayısına oranı diğer ülkeler ve bölgeler ile karşılaştırıldığında artan trendde olduğu görülmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerde yaşanan birleşme atağı ise 2000-2004 yılları arası döneme gelmektedir. ABD ise bu takvim süresince sürekli olarak banka birleşme ve devralma yaşamış ancak toplam tutarın birleşme sayısına oranı diğer ülke ve bölgeler ile kıyaslandığından daha düşük ama sürekli olduğu gözlemlenmiştir. Birleşme süreci bankaların önemini artırırken aynı zamanda en değerli finansal kuruluşlar halinde gelmelerine neden olmuştur.

Sonuç

Finansal piyasalarda yaşanan gelişmeler rekabetin artmasına ve kar oranlarının düşmesine neden olmuştur. Bu gelişmelerin ardından bankacılık sektöründe yeniden yapılanma süreci başlamış, bu sürecin devamında ise satın alma ve birleşme seçenekleri gündeme gelmiştir. Satın alma ve birleşme operasyonları ülkelerin politik ve ekonomik durumlarına göre farklılıklar göstermiştir. Finansal piyasalarda yaşanan bu gelişmeler 1980'li yıllarda birçok bankanın iflasına neden olmuş ve sektörde banka sayısı azalmıştır. Yine aynı yıllarda banka satın alma ve birleşmeleri yaşanmaya başlamış, 2000'li yıllara gelindiğinde uluslararası birleşmeler ile evrensel bankacılık hizmeti veren bankaların artması ise sektörde oligopolistik bir yapıyı hâkim kılmıştır (Deniz ve Işık, 2011, s. 69).

Avrupa Merkez Bankası (ECB) raporuna göre 2000-2004 yılları arasında sınır ötesi birleşme ve satın alma faaliyetleri %14 oranında artmış göstermiş, 2005-2006 yılları arasında ise bu oran %38'e yükselmiştir. Sınır ötesi birleşme faaliyetinde bulunan 33 bankanın sermayeleri toplamının, birlik içerisindeki tüm bankaların sermayeleri toplamının yarısına denk geldiği belirtilmektedir. Bu büyük bankalar 16 AB üyesi ülkede faaliyet göstermekte, AB'de yapılan birleşmelerin yarısını banka birleşmeleri oluşturmaktadır. Satın alma ve birleşme faaliyetlerinin sayısında azalma görülürken işlem hacminde artış görülmekte, değer artışına ise büyük bankaların yaptıkları birleşmeler neden olmaktadır (Işık, 2008, s. 49).

Başlangıçta Batı Avrupa ülkelerinde ortaya çıkarak yaygınlaşan banka birleşmeleri, giderek birliğe yeni katılan gelişmekte olan ülkelere doğru genişleme göstermiş, bu ülkelerde yapılan özelleştirmeler ise birleşmeleri çekici bir hale getirerek pazar paylarında dramatik bir tablo oluşmasına neden olmuştur. Bu süreçte Estonya ve Slovakya bankacılık sektöründe yabancı bankaların payları %99 seviyelerine ulaşmıştır (Prompitak, 2009, s. 31-47). Amerika Birleşik Devletlerinde yaşanan banka birleşmeleri ise aynı zamanda sektörün yoğunlaşma oranlarında artışa neden olmuş, sektörde yer alan ilk beş bankanın toplam aktifler içerisindeki payları 1996 yılında %18 seviyesinde bulunurken, 2001 yılında bu oran %24 seviyesine ulaşmıştır. Amerika Birleşik Devletlerinde finans sektörünün derinliğinin fazla olması nedeniyle, yaşanan birleşmeler ve sektörde yaşanan yoğunlaşma rekabeti engelleyici bir unsura dönüşmemiştir (Dinçer, 2006, s. 50-51).

Latin Amerika ülkelerinden Meksika'da 1994 yılında yaşanan finansal kriz ve ardından ülkede görülen bunalım, etkilerini kısa süre içerisinde diğer ülkelere de hissettirmeye başlamıştır. 1997 yılında Tayland'da başlayarak kısa zaman içerisinde domino etkisiyle diğer Güney Asya ülkelerine de yayılan finansal kriz, küreselleşmenin bir sonucu olarak dünyanın her hangi bir

ülkesinde yaşanan finansal krizin bulaşıcı bir etkiyle kısa sürede daha geniş coğrafyalara yayılabildiğini göstermiştir. Yaşanan Güney Asya krizi bankacılık sektörünü krizlere daha duyarlı bir hale getirirken; ekonomik büyüme, sanayileşme ve ihracat rakamlarının yüksek olmasının gelişmiş ülke olabilmek için yeterli ölçütler olmadığını ispat eder niteliktedir (Akyol, 2009, s. 66-67).

Küreselleşme ile birlikte finansal serbestleşme ve ekonomik bütünleşme süreçleri 2000'li yıllarda artış göstererek, bir ülkede yaşanan finansal kriz kısa bir süre içerisinde tüm dünya ülkelerini etkileyerek küresel bir krize dönüşür duruma gelmiştir. Kriz nedeniyle bankaların ödeme gücünü içerisine düşmeleri ülke içi ve ülke dışı ilişkili kuruluşların yükümlülüklerini yerine getirmelerine engel teşkil etmekte, bu durum ise dünyadaki pek çok ülkeyi az ya da çok miktarda etkilemektedir (Erdoğan, 2002, s. 83). Ekonomik kriz dönemlerinde bankacılık sektörünü kurtarmanın bir yolu olan banka birleşmeleri, Japon Bankacılık Sistemi için de bir kurtuluş yolu olarak görülerek banka birleşmeleri devlet tarafından desteklenmiştir.

Gelişmekte olan ülkeler (GOÜ) finansal piyasalarının hızlı bir şekilde gelişim göstermesini ve kalkınmada ihtiyaç duydukları fonları bir an önce ülkelerine çekebilmeyi arzu ederler. Bu amaca ulaştıkları takdirde ekonomilerini güçlendirmek, üretimlerini artırarak ihracattan daha fazla pay alma gayreti içerisine girerler. 1980 yılından sonra birçok GOÜ enflasyonu kontrol altına alarak faiz oranlarını aşağıya çekmek, tasarrufları teşvik ederek ekonomiyi ve bilhassa yatırımlara kazandırmak, üretimi artırarak ihracatı artırma yönünde politikalar izlemiştir. Uluslararası sermayeyi ülkelere getirerek bu hedeflerine ulaşabilmek için ise finansal piyasalarının alt yapısını hazırlamaya uğraş vermişlerdir (Özgen, 1998, s. 47-49).

Finansal serbestleşme politikalarının etkisiyle yabancı menşeli bankaların ülkelerinde şube açmalarına ve banka kurmalarına olanak sağlayan yasal düzenlemeler yapmaları, uluslararası sermaye akımları, teknolojik gelişmeler ve bu süreçte yaşanan finansal krizler özellikle GOÜ'lerde yabancı menşeli bankaların sayısında artışlara neden olurken, sektörde daha fazla pay sahibi olmaları sonucunu beraberinde getirmiştir. Bu durum ise GOÜ'lerin bankacılık sektöründe köklü yapısal değişiklikler yapmalarına neden olmuştur.

Yapılan banka satın alma ve birleşmeleri sonuçta dünya genelinde etkili olabilen, birçok devletin bütçesinden hatta Gayri Safi Milli Hasılasından bile kat be kat fazla aktif büyüklüğe sahip devasa bankalar, fonlar ve finansal kuruluşların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ortaya çıkan bu devasa büyüklüğe sahip finansal yapılar bünyesinde bulunan ya da bu yapıların fonlarından yararlanan ülkeleri avantajlı hale getirmiştir. Dışa açık ve genelde gelişmekte olan ekonomiler ise bankacılık sektörlerinde bir takım yapısal düzenlemeler yapmak suretiyle, bu fonları kalkınmalarında rol almak üzere ülkelere çekme yarışını içerisine girmektedirler.

Kaynakça

- Akgeyik, T. ve Yavuz, A. (2008). *Türk bankacılık sektöründe yabancı girişi: risk mi? fırsat mı?* İstanbul: İTO Yayın No: 2008-50, 25-60.
- Akyol, G. (2009). *Bankacılık sektöründe birleşme ve satın almalarla büyüme eğilimleri: Osmanlı Bankası-Garanti Bankası birleşmesinin rekabet gücüne etkilerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Altunbaş, Y. ve Margues-İbanez, D. (2004). Mergers and acquisitions and bank performance in Europe the role of stratejik similarities, *Frankfurt: Working Paper Series*, No:398, European Central Bank.

- Bumin, M. (2007). *Türk bankacılık sektöründe yabancı bankalar*, Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları.
- Ceylan, O. (2020). *Piyasarehberi finans sözlüğü*, Erişim Tarihi: 27.12.2019, piyasarehberi.org: <https://piyasarehberi.org/sozluk/bretton-woods>
- Datastream. (2020). *Thomson Reuters Datastream*, Erişim Tarihi: 07.02.2020, <https://infobase.thomsonreuters.com/infobase/login/?next=/infobase/>
- Davis, S. I. (2000). *Bank mergers: Lessons for the future*, London: Palgrave Schol, Print UK 2001.
- Deniz, M. H. ve Işık, N. (2011). Banka birleşmelerinde verimlilik ve kârlılık arayışları: Türk bankacılık sektörü üzerine bir inceleme, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı No: 1, 57-78.
- De Long, G. L. (2002). The effects of cross-border bank mergers on bank risk and value, *Journal of International Money and Finance*, Vol. 21, Issue 6, 857-877.
- Dinçer, A. (2006). *Bankacılık sektöründe konsolidasyon, ülke deneyimleri ve Türkiye için öneriler*, (DPT Uzmanlık Tezi), DPT Yayın No: 2697, Ankara.
- Duramaz, S. (2016). Küresel rekabet ortamının bankacılık sistemine yansımaları: yabancı sermayeli bankalar ve türk bankacılık sektörü, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, Sayı No:51, 24-46.
- Fecht, F. ve Gruner, H. P. (2006). *Limits to international banking consolidation*, Deutsche Bundesbank, Discussion Paper Series 2.
- Focarelli, D., ve Pozzolo, A. F. (2000). *The determinants of cross-border bank shareholdings: an analysis with bank-level data from OECD countries*, Roma: Bank of Italy, Research Department.
- Herrero, A. G. ve Simón, D. N. (2006). *Do we know why banks go to emerging countries and what is the impact for the home country? A survey*, BIS Committee of the Global Financial System.
- Işık, N. (2008). *Banka birleşmeleri Türkiye için bir değerlendirme*, (Yüksek Lisans Tezi) Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Mishkin, F. S. (1998). *Bank Consolidation: A Central Banker's Perspective*, Mergers of Financial Institutions (Kluwer Academic Publishers, Boston), 3-19.
- Newman, P., Milgate, M. ve Eatwell, J. (1992). *The new palgrave dictionary, money & finance*, Palgrave Macmillan UK.
- Özgen, F. B. (1998). *Globalleşme Sürecinde Türkiye'de Finans Piyasalarının Gelişimi*, Ege Maliye Bölümleri Araştırma Görevlileri Sempozyumu. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Parasız, İ. (2011). *Türkiye ve Dünya'da bankacılık*, Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Pilloff, S. J. (2004). *Bank merger activity in the united nations, 1994-2003*, Board of Governors of the Federal Reserve System, Staff Study, No: 176.
- Rhoades, S. A. (2000). *Bank mergers and banking structure in the U.S.A. 1980-1998*, FED Staff

Study 174 Erişim Tarihi: 24.12.2019,
<https://www.federalreserve.gov/pubs/staffstudies/2000-present/ss174.pdf>

- Seth, A., Song, K. P. ve Pettit, R. (2000). Synergy, managerialism or hubris? An empirical examination of motives for foreign acquisitions of U.S. firms, *Journal of International Business Studies*, 31(3), 387-405.
- Shen, C. H. ve Lin, M. R. (2011). The determinants of cross-border consolidation in Eight Asian countries: Before and after the Asian financial crisis, *Journal of Multinational Financial Management*, 21(2), 89-105.
- Sorensen, D. E. (2000). Characteristics of merging firms, *Journal of Economics and Business*, Vol: 52, Iss: 5, 423-433.
- Sungho, C., Francis, B. B. ve Iftekhar, H. (2010). Cross-border bank M&As and risk: Evidence from the bond market, *Journal of Money, Credit and Banking*, 42(4), 615-645.
- Uiboupin, J. ve Sörg, M. (2006). The entry of foreign banks into emerging markets: An application of the eclectic theory, Tallinn: *Estonya Ekonomi Topluluğu*.
- Valkanov, E. ve Kleimeier, S. (2007). The role of regulatory capital in international bank merger and acquisitions, *Research in International Business and Finance*, 21, 50-68.